

LILLEHAMMER KOMMUNE
Postboks 986
2626 LILLEHAMMER

Saksbehandler, innvalgstelefon
Ingrid Skauge-Skogheim, 62 55 11 30

Søknad om status som typisk turiststed - Lillehammer sentrum, Lillehammer kommune - Avslag

Statsforvalteren i Innlandet viser til Lillehammer kommune sin søknad av 16.2.26. Søknaden gjelder om deler av Lillehammer sentrum kan få status som typisk turiststed deler av året.

Konklusjon:

Statsforvalteren godkjenner ikke at Lillehammer sentrum får status som typisk turiststed, da helligdagsfredlovens vilkår ikke er oppfylt.

Bakgrunn for saken:

Kommunestyret i Lillehammer kommune vedtok 11.12.25 i sak 91/2025 å søke om at områdene S1 og K5 i Lillehammer sentrum, slik disse fremgår av kartutsnitt fra Byplanen 2020-2023, kan få status som typisk turiststed. Subsidiært søkes det om at kun området S1 får slik status. Det ble med 21 mot 18 stemmer fattet følgende vedtak:

- «1. Lillehammer kommune søker om status som typisk turiststed etter lov om helligdagsfred § 5 innenfor de områdene og periodene som det er vurdert i saken at gir grunnlag for slik status.
2. I lov om helligdagsfred § 5 avveies hensynet til helligdagsfred mot hensynet til turiststeder. På samme måte som grad av turiststed varierer mellom forskjellige datoer, varierer også grad av helligdag. Dette skal ivaretas i søknaden ved at søknaden ikke omfatter langfredag, 1. påskedag, 2. påskedag, 1. juledag, 2. juledag og 1. nyttårsdag.
3. Kommunen skal ha hensiktsmessig kommunikasjon med statsforvalteren i utforming og oppfølging av søknaden med sikte på at søknaden kan innvilges helt eller delvis.»

Det søkes om status som typisk turiststed deler av året i følgende perioder:

- Vinterferieukene 7, 8 og 9
- Påsken fra og med palmesøndag, men unntatt langfredag, 1. og 2. påskedag

- Sommerferieukene fra og med uke 24 til og med uke 34
- Høstferieukene 40 og 41
- Perioden for jul og nyttår, fra og med uke 49 til og med uke 1, men unntatt 1. og 2. juledag samt 1. nyttårsdag.

Kommunen har med søknaden lagt ved kart over sentrale deler av Lillehammer som viser områdene S1 og K5. S1 omfatter i hovedsak området langs og rundt Storgata/gågata i sentrum av byen. K5 omfatter området ved og rundt Strandtorget kjøpesenter, ved avkjøringen fra E6. Videre har kommunen lagt ved statistiske data fra turistovernattinger i Lillehammer og skiltregistreringer for handel på Strandtorget, samt handelsanalyse utarbeidet av Oslo Economics.

Det vises i saksfremlegget til sak 91/2025 at Lillehammer er en turistdestinasjon, både historisk og i vår tid, at byen har et betydelig antall tilreisende og er godt kjent både nasjonalt, og internasjonalt for sine attraksjoner. Lillehammer er særlig assosiert med å være en vinterdestinasjon, men byen når sine høyeste besøkstall om sommeren og dette taler for å ha turiststedstatus i alle de klassiske ferieperiodene. Det fremgår videre at Lillehammer har tilstrekkelig kraftfulle attraksjoner til å sannsynliggjøre at trafikkdataene fra Strandtorget kan forstås som et faktisk bilde av at salg i aktuelle perioder hovedsakelig skjer til turister.

Ifølge offisiell reiselivsstatistikk fra SSB er det registrert totalt 502.488 overnattinger i den siste 12-månedersperioden (oktober 2024 til september 2025). Videre skriver kommunen at Lillehammer tiltrekker seg turister i alle årets måneder, men at de tydeligste toppene kommer i juleferiemåneden desember, vinterferiemåneden februar, samt sommermånedene juni til august.

I handelsanalysen kommunen har fått utarbeidet fra Oslo Economics fremkommer det at analysene indikerer at det er lite sannsynlig at turister står for over 50 prosent av den totale varehandelen i Lillehammer, både når man ser hele året under ett og juli til august isolert.

Statsforvalteren mottok søknaden 16.2.26. Søknaden ble sendt på høring 4.3.26 til Innlandet politidistrikt, Handel og Kontor region Innlandet, Arbeidstilsynet Indre Østland og NHO Innlandet. Høringen ble også publisert på statsforvalteren.no/innlandet/.

Innen høringsfristen 4.5.26 hadde Statsforvalteren mottatt høringsuttalelse fra Mosetertoppen Hafjell AS, Mesna Mat, Bransjegruppa HK Handel og Service Innlandet, Handel og Kontor i Norge region Innlandet og NHO Reiseliv Region Innlandet. Av høringsinstansene er Mosetertoppen Hafjell AS og Mesna Mat positive til at Lillehammer får status som typisk turiststed, mens Bransjegruppa HK Handel og Service Innlandet og Handel og Kontor i Norge region Innlandet skriver at de mener søknaden bør avslås. NHO Reiseliv skriver på sin side at de mener søknaden bør innvilges for område S1 og avslås for område K5.

Det vises til de øvrige dokumentene i saken for ytterligere opplysninger.

Statsforvalterens vurdering:

Som hovedregel skal faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere holde stengt på helligdager, jf. helligdagsfredloven § 5 første ledd. Dette gjelder ikke for utsalgssteder på områder som regnes som typiske turiststeder, jf. § 5 annet ledd nr. 4. Statsforvalteren kan ved forskrift fastsette at steder regnes som typisk turiststed, jf. helligdagsfredloven § 5 sjette ledd, som lyder slik:

«Statsforvalteren kan etter søknad fra kommunen ved forskrift bestemme at et område skal regnes som typisk turiststed, se annet ledd nr. 4, for hele året eller deler av året. Som typisk turiststed kan bare regnes område der salget i de aktuelle periodene hovedsakelig skjer til turister.»

Forbudet mot at faste utsalgssteder skal ha åpent på helligdager gjelder ikke kun for å verne om det gudstjenestelige liv, men også den alminnelige fred og høytidens ro og verdighet for øvrig, jf. helligdagsfredloven § 1.

Typisk turiststed:

Om hva som er et typisk turiststed sier lovforarbeidene i helligdagsfredloven, Ot.prp. nr. 11 (2002-2003) følgende på side 8:

«Med typiske turiststader er i første rekkje meint mindre stader der salet i periodar hovudsakleg skjer til turistar. Det er her tenkt på stader der dei faste innbyggjarane er få i forhold til talet på tilreisande/besøkjande i løpet av året, eksempelvis stader som Beitostølen, Geiranger, Geilo og Lyngør. Ein typisk turiststad treng ikkje omfatte heile kommunen. Ein typisk turiststad er dessutan kjenneteikna ved at dei næringsdrivande ofte er avhengige av turistsesongane, da kundegrunnelaget er for lite til at dei kan overleve av sal til fastbuande. Også utsalgsstader i mange byar og på større stader kan oppleve omsetningsauke i turistsesongen, men denne auken kan neppe seiast å vere så vesentleg at han kan danne grunngevinga for å gi løyve til søn- og helgedagsope.

Det er vidare eit vilkår at salet i periodar hovudsakleg skjer til turistar, jf § 5 sjette ledd. Kor lang denne perioden må vere, og kor stor del av omsetninga som må skje til turistar i denne perioden, må avgjerast konkret i kvart enkelt tilfelle.»

Det kommer fram av lovens ordlyd og dens forarbeider at typiske turiststeder er områder hvor salget i hovedsak skjer til turister, i det minste i visse perioder. Intensjonen med unntaket er at man skal holde liv i nærbutikker på mindre steder hvor næringsdrivende er avhengig av turistsesongen for å drive lønnsomt. Siden det vises til konkrete steder som vil være typiske turiststeder i lovforarbeidene er det naturlig at begrepet typisk turiststed skal tolkes snevert. Det vil i tillegg være naturlig at området har et preg som gjør at det ligner eksemplene nevnt i lovforarbeidet. Slike preg kan være at området tilbyr ulike ferie- og fritidsopplevelser av et visst omfang, eller at det er naturlig å tilbringe en lengre periode i området, for eksempel en helg.

Turist:

Hverken helligdagsfredloven eller Ot.prp. nr. 11 (2002-2003) definerer hva som skal forstås med turist etter helligdagsfredloven. I NOU 2017:17 På ein søndag ?, punkt 5.5.15.3, er det lagt til grunn en definisjon av begrepet:

«Forarbeida skil ikkje uttrykkjeleg mellom turistar og vegfarande, til dømes folk på veg over fjellet til konfirmasjon. Når forarbeida nemner Beitostølen, Geiranger, Geilo og Lyngør, bør det likevel vere rimeleg klart at det er tale om plassar som turistar har som reisemål, ein destinasjon, ikkje ein plass der folk tek ein triveleg, fin, lønnsam eller innhaldsrik pause på vegen.»

Statsforvalteren slutter seg til vurderingen utvalget gjør om hva som skal anses som en turist etter helligdagsfredloven. Forståelsen av hva en turist er etter helligdagsfredloven skiller seg dermed fra den naturlige språklige forståelsen, ved at det ikke er naturlig å regne gjennomreisende som turister.

Hovedsakelig:

Salget må som nevnt hovedsakelig skje til turister. En naturlig språklig forståelse av hovedsakelig tilsier at salget skjer i større grad til turister enn til fastboende.

Statsforvalteren har, etter en konkret vurdering, kommet fram til at hovedsakelig må tolkes strengere i helligdagsfredloven § 5 første ledd enn den naturlige språkforståelsen. Det må altså kreves en større overvekt av salg til turister enn kun alminnelig overvekt. Det har blitt lagt vekt på at et typisk turiststed, ifølge forarbeidene, er et sted hvor fastboende er få sammenlignet med tilreisende, hvor de næringsdrivende er avhengig av turistsesongen, siden kundegrunnlaget er for lite til at de overlever kun på salg til fastboende. Det er også lagt vekt på at de konkrete stedene som er nevnt som eksempler i forarbeidene åpenbart passer med definisjonen i forarbeidene.

Vår vurdering:

Lillehammer er en kommune med 29.669 innbyggere¹, og kan ikke karakteriseres som et mindre sted i lovens forstand. Lillehammer er en by som tiltrekker seg mange turister og det er naturlig at butikkene i turistsesongen opplever en omsetningsøkning. Dette er dog ikke i seg selv grunnlag for å gi status som typisk turiststed i helligdagsfredlovens forstand. Som det er vist til over fra forarbeidene er det med typiske turiststeder ment mindre steder, hvor kundegrunnlaget er for lite til at butikkene kan overleve av salg til fastboende. Regelverket er ikke ment for slike større steder og byer som Lillehammer, Oslo, Haugesund og lignende. Det er ment å ivareta næringen på mindre steder som for eksempel Beitostølen og Geiranger. Større steder kan også oppleve omsetningsøkning i perioder med mange turister uten at dette faller inn under det unntaket helligdagsfredloven er ment å omfatte.

Statsforvalteren kan heller ikke se, ut fra dokumentasjonen i saken, at det er dokumentert at salget i butikkene i Lillehammer sentrum, områdene S1 og K5, hovedsakelig skjer til turister. Det vurderes på bakgrunn av dette at vilkåret i helligdagsfredloven § 5 sjette ledd ikke er oppfylt.

Vi vurderer at vår avgjørelse er i tråd med praksis i andre embeter. Statsforvalteren i Rogaland av slo i vedtak av 10.7.25 søknad fra Haugesund kommune om å definere Haugesund sentrum som et typisk turiststed. Det er i avgjørelsen blant annet vist til følgende:

«I tråd med det som går frem av forarbeidene, har Statsforvalteren tidligere uttalt at hensynet til å holde liv i nærbutikker på mindre steder er bærende for unntaket for typiske turiststeder. Dette hensynet slår ikke til for en by som Haugesund. Det er derfor ikke rom for å innvilge søknaden. Statsforvalteren vil presisere at vår forståelse er i samsvar med praksis fra andre embeter. Byer som har søkt om unntak på grunn av hyppige anløp av store cruiseskip, har typisk fått nei.»

Det vises også til NOU 2017:17² hvor reglene om åpningstider på søndager og andre helligdager er vurdert. Det ble i punkt 5.5.14.3, som gjelder saksbehandlingen hos fylkesmannen (nå

¹ Statistisk sentralbyrå per 1.1.2026.

² Utgitt av Kulturdepartementet 14. desember 2017

statsforvalteren), stilt spørsmål ved om det er deler av regelverket som er særlig vanskelig å få folk til å akseptere. Fylkesmennesenes svar var blant annet at det kan «vere tungt å forklare at store stader med mange turistar, som til dømes Lillehammer, Oslo og Ålesund, ikkje kan vere typiske turiststader.»

Vedtak:

Statsforvalteren avslår søknaden fra Lillehammer kommune om å godkjenne deler av Lillehammer sentrum som typisk turiststed, jf. helligdagsfredloven § 5 andre ledd nr. 4, jf. sjette ledd.

Statsforvalterens vedtak er ikke et enkeltvedtak og kan ikke påklages.

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum (e.f.)
kommunal- og samordningsdirektør

Jo-Bjørner Haugen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent